

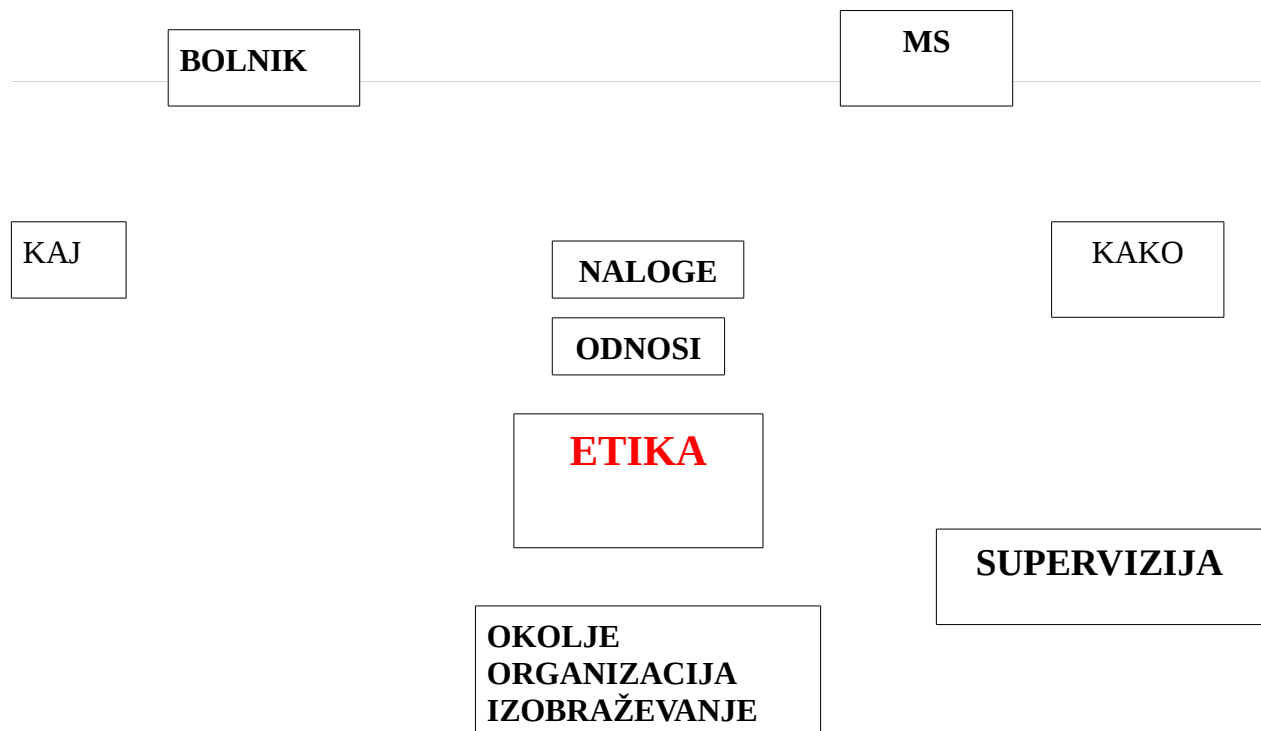

FILOZOFSE DISCIPLINE

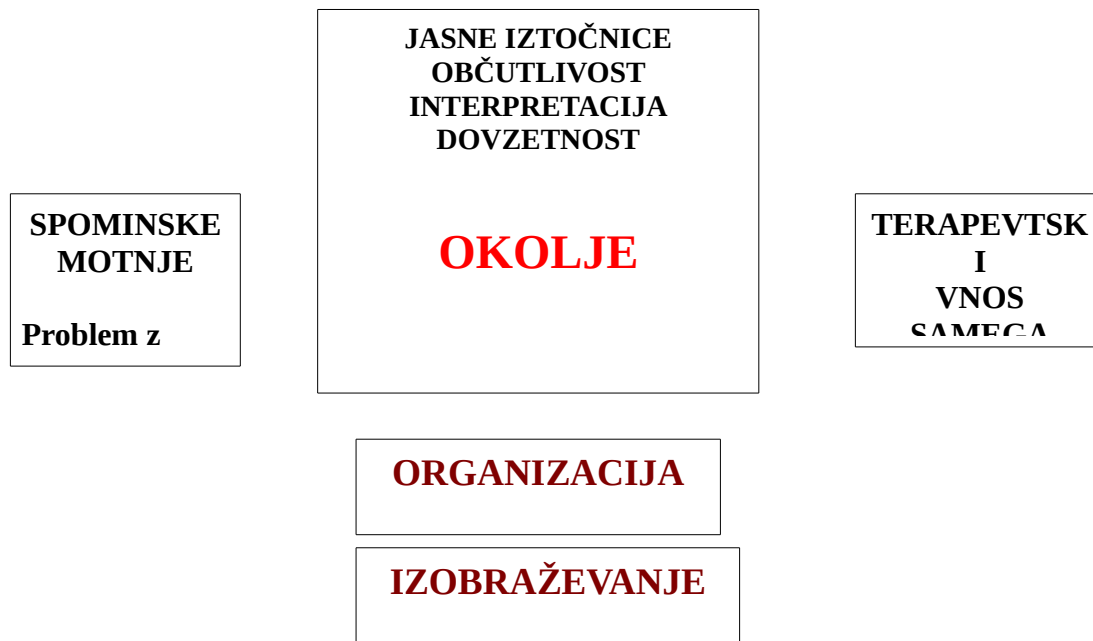
1. **ONTOLOGIJA**; je nauk o biti in bivajočem, kaj je temelj vsega, kar biva, obstaja in eksistira.
BIT: je tisto stalno in bistveno, kar omogoča čutno zaznavnega sveta
ONT=METAFIZIKA= pojmanje kot govori o fizične
2. **SPOZNAVNA TEORIJA** ali GNOSEOLOGIJA
EPISTEMOLEGIJA- NOETIKA

MODEL NURSING – CARE

ZN – FILOZOFIJA ZN

FILOZOFIJA ZDRAVSTVENE NEGE

NAMEN ETIKE

1. HUMANIZEM V ZN V ZDRAVSTVU
2. OBLIKOVANJE OSEBNOSTI V SAMOSTOJNOST
VISOKE ETIČNE NORME
3. PREPOZNAVANJE IN REŠEVANJE ETIČNIH DIMENZIJ V PRAKSI ZN

AKSIOM: delaj tako kot želiš , da bi v podobni situaciji ravnali s teboj oz. s tistim, ki ti je bližni.

DIMENZIJE ETIKE

Kodeksi, naredila državna in lokalna politika, osebno moralno prepričanje, razprave, religiozni viri, pravo.

POSLANSTVO ZDRAVSTVENE NEGE

1. POMOČ P/D/S, da izkoristijo fizične, psihične, socialne, duhovne potenciale za blagostanje zdravja
2. MS = naloge za pospeševanje zdravja, ohranjanje zdravja, preprečevanje bolezni...
3. ZN = načrtovanje, izvajanje ZN v času ZDRAVJA in BOLEZNI ob onemoglosti in UMIRANJE od rojstva do smrti
4. ZN = multidisciplinarno in multisekorsko sodelovanje
5. ZN = UMETNOST IN ZNANOST
Razumevanje, znanje, spretnost specifične za strokovno p. ZN
6. MS = odgovorna za avtonomne naloge ZN / proces zdravstvene nege
7. MS = kontinuirano izobraževati iz ZN , prakse, izobraževanje in raziskave monogamenta, vodenje organizacije

KAJ POMENI IZRAZ ETIKA IN MORALA

- ▶▶ **ETIKA** = teoretična razmišljanja
gr. etos > navada, šega, običaj
- ▶▶ **MORALA** = praktična dejanja
lat. mores > naša praktična dejanja
- ▶▶ **MEDICINSKA ETIKA** – se ukvarja z vprašanji tehnologije, umetne oploditve, diagnostike
- ▶▶ **ETIKA ZDRAVSTVENE NEGE** – s existenčnimi in psihološkimi problemi, kakovost življenja
- ▶▶ **TRADICIONALNI MODEL ETIKE ZN** – s problemi tradicionalnih etičnih načel

TEMELJNA ETIČNA NAČELA V ZDRAVSTVENI NEGI

1. **DOBRONEMERNOST – KORIST**

zdravje >, bolezen (-)
omiliti trpljenje
MS ADVOKAT

2. **PRAVIČNOST**

reursi / kadri
dostop do storitev
enakost ; spol, starost

3. **AVTONOMIJA**

Svobodna izbira odločitev- informiranost
INFORMIRANA PRIVOLITEV

4. **RESNICOLJUBNOST**

Dolžnost izvedeti resnico – resnica lahko škoduje
Pravica bolnika – NE VEDETI

5. **ZVESTOBA**

DRŽATI OBLJUBO / KDAJ NE
Zaupanje MS – B

KRITIČNO RAZMIŠLJANJE

Ki uporabi, analizi, sintezi, informaciji
Izbrali na osnovi opazovanja

Izkušnja, refleksija, proces presojanja in komunikacije, ki nas vodi v dejanje

METODE V ETIKI

Debate, diskusije

- **INDIVIDUALNO ODLOČANJE**
- **SKUPINSKO ODLOČANJE**
- **PROPAGANDA**
- **PERSUSION**

ZDRAVSTVENA NEGA – ETIKA

1. **OSNOVNA TEORETIČNA IZHODIŠČA**
2. **OCENJEVANJE ETIČNIH SITUACIJ**
3. **KONCEPT O SEBI**
4. **TEORIJE IN NAČELA**
5. **ODLOČANJE V ETIČNIH DILEMAH**
6. **RAZLIČNI VIDIKI IN POGLEDI V ETIKI ZN**

ETIKA V ZDRAVSTVENI NEGI

- ☛ Štirje vidiki » **CARING** « in » **CARE** « = skrb
- ☛ Različne dimenzije etike
- ☛ Različni pristopi pri učenju

ETIKA ZDRAVSTVENE NEGE

MEDICINSKA ETIKA

- **razum**
- **logika**

BIOETIKA

- **zdravniki**
- **pravniki**
- **filozofi**
- **medicinske s.**
- **teologi**
- **drugi zdravstveni delavci**

CARING

TEMELJNI ELEMENTI SODOBNE ETIKE ZN!

» CARE «

MS

B

ODNOSI
ZDR. - SVOJCI

SWANSON (1991)

- **ZNATI**; razumeti dogodke v življenju, ki imajo pomen, smisel v življenju osebe
- **BITI Z**; biti čustveno prisoten z osebo
- **DELATI ZA**; narediti za človeka kar bi sam naredil, če bi bil zmožen
- **OMOGOČIT**; osebi preživeti in doživeti neprijetne dogodke v življenju
- **OHRANJANJE**; vere – upanja in v sposobnosti človeka
- **PREPRIČANJE**; verjeti v smisel in pomen življenja v prihodnosti

CARING = CARE = SKRB

- JE ETIČNI SISTEM VREDNOTE, IDEJE
MODELI ZDRAVSTVENE NEGE
- JE ČLOVEKOVA OBLIKA BIVANJA
BITI HUMAN JE SKRBETI
SKRBETI – BITI HUMAN

KOMPONENTE » CARE «

- ❖ COMPOSSION – SOČUTJE
- ❖ COMPETENCE – PPRISTOJNOSTI (definicija ZN)
- ❖ CONFIDENCE – ZAUPANJE
- ❖ CONSCIENCE – ZAVEST
- COMMITMENT – PRIPADNOST, PREDANOST

SOČUTJE

- KAKOVOST
- SPOSOBNOST
- EMPATIJE Z B.
(veselje, bolečine,
žalost)

KOMPETENCA PROFESIONALNE PRISTOJNOSTI

- znanje
  - presoja
  - spretnost
  - energija
  - motivacija
- KODEKS ETIKE
MS IN 7T 94'

ZAUPANJE

TEMELJ ODNOSOV

- MS   B
- resnica
  - informirana
privolitev
bolnika

ZAVEST

- MORALNO ZAVEDANJE
- STALNO ODGOVARJANJE
- Ljudem, stvaram, dogodkom
- VREDNOTE

PRIPADNOST PRIMARNI MODEL ZN »NAMED NURSE«

- JE KAKOVOST vzdrževanje osebe v sočutjem
- JE ZAVESTNA IZBIRA IN ODGOVOR NA POTREBO BOLNIKA

ODGOVORI MS ni prave rešitve?

- obdržati bolnika pri življenju – a ne sme trpeti
- bolnikom ne povzročiti trpljenje
- bolnik je lačen, ne sprejme hrane – tudi to je trpljenje
- avtonomijo B – polernalizer MS

MS mora odločiti namesto ZDRAVNIKA

NORMATIV ETIKA	DEONTOLOŠKA ETIKA	SITUACIJSKA	TEOLOŠKA ETIKA
»ACTION« dejanje ETIKA	ETIKA NAČEL	NAKLUČJE SLUČAJI Vzrok - posledice	UTILITARIZEM
»RELATON« ODNOSOV ETIKA	ETIKA ODNOSOV	ONTOLOŠKA LOGSTRUP	ETIKA ARISTOTLA

VAJA

PRISTOP K UČENJU

- Analiziraj situacijo v praksi, spomni se različnih pristopov in medicinskih sester in se je zavedaj.
- Poskušaj opisati okoliščine in situacije v katerih si delal etično in profesionalno.

- Poskušaj se spomniti izkušenj na osnovi katerih je vaše moralno zavedanje zraslo – dozorelo!
- Napiši o tem, kako je situacija nastala in kaj čutiš, je bil napredek.

Naštej 5 elemente »care«, ki so pomembni in se spomni situacije v kateri so se ti elementi efektirali!

Preglej cilje, če si jih obsegel.

KODEKS MEDICINSKE SESTRE

9 NAČEL

BOLNIK / VAROVANJEC
I. – VI.

- spoštovanje življenja
- dostojanstvo
- pravice bolnika

SODELOVCI
VII.

- sodelovanje z drugimi
- spoštovanje
- korektnost

DRUŽBA
VIII.

- zagotavljanje zdravja
- razvoj zdravstva

PROFESIJA
IX.

- prisotnost MS
- odgovornost za izobraževanje

PRAKSA

- komponenti ZN

MIŠLJENJE

INTUICIJA

ČUSTVO

ZNANJE

PRAKSA

ETIKA ZN

VOCATION

Profession - MS

1. TH
2. ETIKA
3. AVTONOMIJA
4. ZAKON O ZDRAVSTVENI NEGI
5. VREDNOTE
6. IZOBRAŽEVANJE DO AKADEMSKE STOPNJE

MODELI ODLOČANJA

KAJ SE DOGAJA – MS, BOLNIK, ZDRAVNIK
 KAJ BO USTREZEN ODGOVOR?
 KAJ BI MORAL NAREDITI?
 KAJ SMEM NAREDITI?

JOHNSONE (1994)

- oceni situacijo
- identificiraj moralne probleme
- načrtuj moralna dejanja, delovanja
- uvajanje moralnih načrtov **AKTIVNOSTI**
- vrednoti moralna dejanja **IZIDE** in **ODLOČITVE**

MNEMONIC

Christom in Scholt (1985)

M= kakšna je dilema, kdo odloča

O= oblikuj opcije

R= pregled kriterijev za reševanje

A= deluj

L= poglej nazaj in vrednoti svoje odločitve

R – relativen, ustrezen

U - razumljiv

M - marljiv

B – prilagojen (bikevijor)

A - zmožen, cilj je dosegljiv (avejb)

ETIČNO ODLOČANJE

- različni modeli etičnega odločanja
- razumeti modele in uporabiti v praksi
- etične dileme v modelu odločanje

TEMELJI

OSEBNE

PROFESIONALNE

VREDNOTE

TEMELJNA ETIČNA

NAČELA

DOBRO

NAČELA »CARE«

NE ŠKODOVATI

SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVEGA ŽIVLJENJA

TEORIJE IN NAČELA

So teoretično ogrodje za etično odločanje na strukturiran način.

VREDNOST ŽIVLJENJA

- dobronamernost
- pravičnost
- poštenost in
- iskrenost
- resnicoljubnost
- individualna svoboda

AVTONOMIJA

in a. svoboda
neškodovati

PRAVIČNOST IN DOBRONAMERNOST

PRAVICE ČLOVEKA

- ZASEBNOST
- SPOŠTOVANJE ŽIVLJENJA
- ENAKO ; ne glede na vero, raso, pripadnost

PRAVIČNOST

Obravnavamo b.
Dostop do zdravljenja
/ekonomsko

RESNICO POVEDATI

najtežje načelo

INDIVIDUALNA SVOBODA

najbolj pomembno
načelo

**KDAJ NI BILO
UPOŠTEVANO
NAČELO?**

**KAJ JE NAJTEŽJE?
S TEM NAČELOM
LAHKO POVZROČITE**

**KAKO RAZUMETE
IND. SVOBODO?
ALI JE BILA
PRAVICA KRŠENA?
KDAJ IN ZAKAJ?**

Resnica lahko ogrozi
življenje

Bolnik se odloči, da ne
bo užival hrane?

ETIČNA DILEMA

- KONFLIKT V ETIČNIH NAČELIH
- IZBIRA (PRIORITETA) MED DVEMA AKTIVNOSTIMA, KI STA OBE ETIČNO NESPREJEMLJIVI

NEREŠLJIVO !

Ni mogoče še vedno pravilno odločiti

3. MODEL

ETIČNO ODLOČANJE

ETIČNE DILEME; moralne zahteve v konfliktu z vrednotam.

- **KAJ MORAŠ STORITI?**
- **KAJ JE NAJBOLJE, DA STORIM? - POSLEDICA**

ETIČNO ODLOČANJE

**OSEBNA
PREPRIČANJA
IN
VREDNOTE**

1.

ETIČNI KONCEPTI:

1. **ZAGOVORNIŠTVO**
2. **PRISTOJNOSTI**
3. **SODELOVANJE**
4. **ZN > MS – B »CARE«**

PRISTOPI V ETIKI

1. **UTILITARIZEM = zdravje, srca**
2. **NATURALIZEM = pravice drugih, poštenost**
3. **FORMALIZEM = dolžnosti, držati obljubo**
4. **FRAGMATIZEM = uporabno, osebna in družbena korist**

**STANDARDI ETIČNEGA VEDENJA,
OBNAŠANJA, RAVNANJA**

KODEKS ETIKE

MODEL ODLOČANJA V ETIČNIH DILEMAH V KLINIČNI PRAKSI, ZDRAVSTVENI NEGI

- **JE TEMELJ ODLIČNOSTI ZDRAVSTVENE NEGE**
- **JE INTEGRACIJA ZNANJA OSEBNE VREDNOTE: PREPRIČANJA**
- **POZNAVANJE ETIČNIH KONCEPTOV, TRADICIONALNI PRISTOP ETIKE IN SODOBNI PRISTOP ETIKE**

▫ **STANDARDI ETIČNEGA VEDENJA - OBNAŠANJA**